

КАЙДАШЕВА СІМ'Я

Іван Нечуй-Левицький

Аудіокнига

<https://www.youtube.com/watch?v=bzbI2HSBVS8>

II глава (уривок)

(43.05 – 47.48)

Кайдаши в гостях у Довбишів. Розглядини.

Ілюстрації Анатолія Базілевича

1. Прочитайте слова, які ви почуєте в фрагменті. Перегляньте слова у словнику.

на Семена - народно-християнське свято, одне з прадавніх свят на честь осіннього рівнодення, коли літо повертає на осінь. Починалося свято 14 вересня, і цілий тиждень аж до 21 вересня

свита

пазуха

паляниця

вбратися

пил

чоботи
груша
конопля
ходить ходором
жменя
ворущити
(за)гавкати
миття
порог
розглядити
чепуритися
сісти на ослоні
запишатися
пишання
загаятися
невісточка
ледве
довести діло до ладу
неначе в розмові мед розлити

2. Послухайте аудіофрагмент та виконайте тест.

А. Скажіть, чи відповідають змісту тексту наступні вислови:

1. На Семена старий Кайдаш пішов з своєю жінкою до Довбишів у гості (так, ні).
2. Кайдашиха не стала вбиратися (так, ні).

3. Довбишка виглянула в вікно й догадалась, що Кайдаші йдуть на розглядини (так, ні).
4. Кайдашиха не любила чепуритись (так, ні).
5. Кайдашиха нахвалюває Мотрю (так, ні).

Б. Знайдіть правильний варіант

1. Кайдаши вбралися як у неділю, бо
- а) поважали сім'ю Довбишів
 - б) Довбиші були багатенькі, і їм хотілось себе показати перед багатирями.
 - в) завжди так одягалися
2. Коли Кайдаши ввійшли у Довбишів двір, хазяїни були
- а) у хаті
 - б) на дворі
 - в) їх не було дома
3. Довбиші зустрічають Кайдашів
- а) доброзичливо
 - б) з роздратуванням
 - в) привітно
4. Кайдашиха дуже церемонилась і була прохана, бо
- а) вона набралась від панів чимало пишання
 - б) так вихована
 - в) хоче здатися вихованої
5. Кайдашиха
- а) хвалить Мотрю
 - б) скаржиться на Мотрю
 - в) недолюблює Мотрю

В. Закінчите вислову відповідно до змісту тексту:

1. На Семена старий Кайдаш надів _____-, засунув за пазуху _____, взяв у руки ціпок і _____до Довбишів у гості.
2. Кайдашиха вбралась, _____.
3. Кайдашиха стала коло воріт і обтерла _____ з жовтих чобіт.
4. Довбишка виглянула в вікно й догадалась, що Кайдаші _____.
5. Довбишка одчинила _____ й стала на порозі.
6. Кайдашиха поклала _____. Довбишка взяла паляницю в руки, _____ й _____.
7. Вона любила чепуритись і _____.
8. Кайдашиха сіла коло стола _____. Кайдаш балакав _____.
9. Кайдаш поліз за стіл. Кайдашиха тільки трохи _____ по лаві до стола й _____.
10. Ото, моє серце, гарну невісточку матиму, коли дасть господь милосердний _____.
11. ... заговорила Кайдашиха, неначе в розмові _____.

3. Прослухайте ще раз аудіофрагмент та додайте необхідні слова та вислови у речення. Перевірьте себе по тексті аудіофрагмента.

На Семена старий Кайдаш надів _____, засунув _____ паляницю, взяв у руки ціпок і _____ до Довбишів у гості. Кайдашиха вбралась, _____, в горсет, в жовті чоботи, в нову білу

свиту, ще й засунула _____ білу хусточку. Довбиші _____, і Кайдашеві хотілось себе показати перед багатирями.

Кайдаш з жінкою ввійшов у Довбишів двір. _____ було гаряче, як літом. Сонце тільки що звернуло _____. Кайдашиха стала коло воріт і _____ полою пил з жовтих чобіт. Недалеко _____ Мотря терла коноплі, її руки _____. Терниця гавкала під її руками, як сучка, дрібно та голосно, аж скрипіла, аж вила. Жменя конопель маяла в її руці неначе _____.

— Добридень, моя дитино! Боже, поможи! — промовила Кайдашиха до Мотрі тоненьким голосом.

— Доброго здоров'я! Спасибі! — обізвалась Мотря з садка, і її руки не переставали _____. Вона тільки підвела голову _____ і знов спустила очі на терницю.

— Чи батько та мати дома? — спитала Кайдашиха.

— Дома. Вони в хаті, — обізвалась Мотря, і терниця замовкла _____ та й знов _____ на весь садок.

Довбишка виглянула в вікно й _____, що Кайдаші йдуть на _____. Вона _____ заслала скатертю стіл, поклала на стіл _____, накинула на себе горсет, а Довбиш _____, вскочив у хижку і накинув на себе свиту.

Ще Кайдашиха _____ в дворі з Мотрею, а Довбишка одчинила _____ й стала на _____. Кайдаші _____ Довбишки. Хазяйка попросила _____. В сінях гостей _____ і поцілувався з ними. Всі вони ввійшли в хату, і гості знов _____ з хазяїнами.

Кайдашиха поклала на стіл паляницю. Довбишка взяла _____, поцілувала й знов _____.

— Як вас, свахо, бог милує? Чи живі, чи здорові, _____? — говорила Кайдашиха тонким голосом та все _____ губи.

— Спасибі вам, свахо! Живемо потрошку, хвалити бога. Сідайте, свахо, _____, — просила хазяйка.

— Та дай же, боже, щоб старости сідали. Як дасть господь милосердний, то, може, й справді старости _____ у вас, — говорила Кайдашиха, _____ губи й вид хусточкою, хоч на губах і на виду _____ не було.

— Чи це ви, свахо _____? — спитала в Кайдашихи хазяйка.

— Еге, моє серденько. Надворі душно, неначе серед літа, — сказала Кайдашиха і знов удруге обтерла вид хусточкою. Вона любила _____ і держала себе _____. Все на їй було чистеньке, _____.

Кайдашиха сіла коло стола на ослоні. Кайдаш _____.

— Та сідайте-бо, свахо, за стіл! — просила хазяйка. Кайдашиха _____ з ослона на лаву. Вона дуже церемонилась і _____. Пробуваючи на службі в панів, вона набралась од їх _____.

— Та сідайте-бо, свахо, за стіл, будьте ласкаві. Оце, господи! А ви, свату, чого це стоїте? Сідайте за стіл, а то ще й старости _____.

Кайдаш поліз за стіл. Кайдашиха _____ посунулась по лаві до стола й _____ спустила _____.

— Оце, господи! Сідайте-бо, свахо, коли ваша ласка, _____! Ви ж таки наша сваха! — _____ хазяйка Кайдашиху.

Кайдашиха зовсім спустила очі, _____, втерла губи хусточкою і посунулась _____. Вона _____ підвела очі й глянула на хату.

— Де це моя Мотря? Оце загаялась _____. Вже й час полуднувать, — говорила хазяйка, вештаючись по хаті.

— Та й робоча ж ваша дочка! Що _____ в вас дитина. Там так _____ коло роботи, що й не розгинається. Ото, моє серце, гарну невісточку матиму, коли дасть господь милосердний _____, — заговорила Кайдашиха, неначе в розмові _____.

ТЕКСТ

На Семена старий Кайдаш надів нову чорну **свиту**, засунув за **пазуху** паляницю, взяв у руки ціпок і пішов з своєю жінкою до Довбишів у гості. Кайдашиха вбралась, як у неділю, в горсет, в жовті чоботи, в нову білу свиту, ще й засунула в рукав білу хусточку. Довбиші були багатенькі, і Кайдашеві хотілось себе показати перед багатирями.

Кайдаш з жінкою ввійшов у Довбишів двір. Надворі було гаряче, як літом. Сонце тільки що звернуло з півдня. Кайдашиха стала коло воріт і обтерла полою пил з жовтих чобіт. Недалеко од хати під **грушею** Мотря терла **коноплі**, її руки ходили ходором. Терниця гавкала під її руками, як сучка, дрібно та голосно, аж скрипіла, аж вила. **Жменя** конопель маяла в її руці неначе лисячий хвіст.

— Добридень, моя дитино! Боже, поможи! — промовила Кайдашиха до Мотрі тоненьким голосом.

— Доброго здоров'я! Спасибі! — обізвалась Мотря з садка, і її руки не переставали **ворушити** мечик **терниці**. Вона тільки підвела голову вгору і знов спустила очі на терницю.

— Чи батько та мати дома? — спитала Кайдашиха.

— Дома. Вони в хаті, — обізвалась Мотря, і терниця замовкла на хвилину та й знов **загавкала** на весь садок.

Довбишка виглянула в вікно й догадалась, що Кайдаші йдуть на **розглядни**. Вона **миттю** заслала скатертю стіл, поклала на столі хліб, накинула на себе горсет, а Довбиш вискочив у сіни, вскочив у хижку і накинув на себе свиту.

Ще Кайдашиха розмовляла в дворі з Мотрею, а Довбишка одчинила **сінешні двері** й стала на **порозі**. Кайдаші привітались до Довбишки. Хазяйка

попросила їх у хату. В сінях гостей стрів Довбиш і поцілувався з ними. Всі вони ввійшли в хату, і гості знов поздоровкались з хазяїнами.

Кайдашиха поклала на стіл паляницю. Довбишка взяла паляницю в руки, поцілувала й знов поклала на стіл.

— Як вас, свахо, бог милує? Чи живі, чи здорові, моє серденько? — говорила Кайдашиха тонким голосом та все пишала губи.

— Спасибі вам, свахо! Живемо потрошку, хвалити бога. Сідайте, свахо, щоб старости сідали, — просила хазяйка.

— Та дай же, боже, щоб старости сідали. Як дасть господь милосердний, то, може, й справді старости незабаром сядуть у вас, — говорила Кайдашиха, втираючи губи й вид хусточкою, хоч на губах і на виду нічогісінько не було.

— Чи це ви, свахо, **запилились**? — спитала в Кайдашихи хазяйка.

— Еге, моє серденько. Надворі душно, неначе серед літа, — сказала Кайдашиха і знов удруге обтерла вид хусточкою. Вона любила **чепуритись** і держала себе дуже чисто. Все на їй було чистеньке, неначе нове.

Кайдашиха **сіла** коло стола **на ослоні**. Кайдаш балакав з хазяїном.

— Та сідайте-бо, свахо, за стіл! — просила хазяйка. Кайдашиха пересіла з ослона на лаву. Вона дуже церемонилась і була прохана. Пробуваючи на службі в панів, вона набралась од їх чимало **пишання**.

— Та сідайте-бо, свахо, за стіл, будьте ласкаві. Оце, господи! А ви, свату, чого це стоїте? Сідайте за стіл, а то ще й старости наші спротивляться.

Кайдаш поліз за стіл. Кайдашиха тільки трохи посунулась по лаві до стола й очі спустила додолу.

— Оце, господи! Сідайте-бо, свахо, коли ваша ласка, **на покуті**! Ви ж таки наша сваха! — припрошувала хазяйка Кайдашиху.

Кайдашиха зовсім спустила очі, **запишалась**, втерла губи хусточкою і посунулась на саме покуття. Вона **ледве** підвела очі й глянула на хату.

— Де це моя Мотря? Оце **загаялась** за тією роботою. Вже й час полуднувать, — говорила хазяйка, вештаючись по хаті.

— Та й робоча ж ваша дочка! Що за золота в вас дитина. Там так **пильнує** коло роботи, що й не розгинається. Ото, моє серце, гарну невісточку матиму, коли дасть господь милосердний **довести діло до ладу**, — заговорила Кайдашиха, **неначе** в розмові **мед розлила** по хаті.

ФРАГМЕНТ 2

(47.48 - 55.57)

1. Прочитайте слова, які ви почуєте в фрагменті. Перегляньте слова у словнику.

гукати - гукнути

глечик

пляшка горілки

накраяти хліба

слинка

слинка потекла

полумисок

не зводити очей

випитати душу

осміх

неначе

полилась патока з уст

згорнути руки

свекруха

свекр

медок (мед)

спрягти яєчню

поратися

чарка

сл'оза

зозуля

гріх

сова

сокіл

орел

цацька

підливати масла в огонь

хочь у пазуху сховай

ворота

2. Послухайте аудіофрагмент та виконайте тест.

А. Скажіть, чи відповідають змісту тексту наступні вислови:

1. Кайдашиха говорить дуже солодким голосом (так, ні).
2. Солодкий як медок голос Кайдашихі одразу сподобався Мотрі (так, ні).
3. Кайдашу не терпиться почати пробовати честування (так, ні).
4. Кайдашиха хвалиться своїми синами (так, ні).
5. Довбиш і Довбишка не зацікавилися розповіддю Кайдашихи (так, ні).
6. Карпо покірним не був навіть малим хлопцем (так, ні).
7. Кайдаш сказав, що Лаврін і Карпо зостануться в його хаті (так, ні).

Б. Знайдіть правильний варіант

1. Мотря	а) допомагає матері пригощать Кайдашів
б) не може допомогати
в) не повинна допомогати матері
2. Кайдашиха	а) зовсім не дивиться на Мотрю
б) не зводить з Мотрі очей
в) дивиться на Мотрю скоса
3. Кайдашиха хвалить синів	а) трохи

- б) надто сильно
в) в міру своїх можливостей
4. Балаканина Кайдашихи
- а) дратує Кайдаша
б) подобається йому
в) злить його

В. Закінчите вислову відповідно до змісту тексту:

1. Брови насупились, а осміх злетів з уст і _____.
2. ...і знову на її уста прилинув осміх, а з словами _____.
3. Кайдашиха сіла, згорнувши руки, ніби тільки що запричастилася й прийшла з церкви.
4. В мене два сини, _____.
5. Мій Карпо, такий слухняний, такий тихий, _____.
6. Мої сини _____.
7. Червоний перець у горілці дразнив його, _____.
8. Авжеж, що правда, то не гріх, — притакнула Довбишка й _____.

3. Прослухайте ще раз аудіофрагмент та додайте необхідні слова та вислови у речення. Перевірьте себе по тексту аудіофрагмента.

Довбишка _____ на Мотрю. Мотря _____ в хату і стала коло порога. Мати загадала їй зібрати _____ та накришить сала. Сама хазяйка _____ хліба, а хазяїн вніс з хижки _____ горілки і поставив на стіл. В горілці плавав _____ стручок перциці,

неначе _____ на городі. Кайдаш глянув на перець, і _____ потекла.

Мотря поставила на стіл полумисок _____ й тарілку _____ сала. Кайдашиха не зводила _____, _____ всю її душу. Її очі з м'якеньких стали зразу _____. Брови насупились, а осміх злетів з уст і ніби вилетів з хати.

— Спасибі тобі, моє серце кохане, що ти нас вітаєш, — промовила Кайдашиха до Мотрі, і знову на її уста прилинув осміх, а з словами неначе _____.

Кайдашиха сіла, згорнувши руки, ніби тільки що _____ й прийшла з церкви.

Мотря підвела на будущу свекруху _____ й постерегла ту патоку своїм пронизуватим розумом. Той _____ одразу не сподобався Мотрі.

Тим часом Довбишка звеліла _____ розкласти в челюстях трусок і _____. Мотря почала _____ коло печі. Хазяїн налив чарку перцівки. В Кайдаша натекло повний рот слини. Він _____.

Хазяїн підняв _____ вгору і почав приказувать:

"Даруй же, боже, нам щастя й здоров'я, а помершим пошли, господи, царство небесне. Поможі нам, боже, _____, а ти, дочко, будь _____ й здорова. Як будеш _____ покірненька, буде твоя голівонька веселенька".

Хазяїн випив усю чарку до самого дна, _____, знов налив і подав Кайдашеві.

Кайдаш устав, приказав _____ кілька слів і _____ вкинув у рот горілку. Хазяїн _____ налив чарку і подав Кайдашисі. Кайдашиха взяла чарку і наговорила _____ повнісіньку хату.

— Даруй же, боже, нам і нашим дітям _____, щоб ти, моя доню, була здорова, як вода, _____, як рожа, щоб ти закрасила мою хату, моя втіхо, як _____ садочок, приголубила мою старість. Пошли тобі, боже, вік веселий, як _____.

— А що вже за своїх синів, то, їй-богу, _____ буде не хвалити їх. В мене _____, неначе два соколи. Що вже що, а _____ прикриють мене орлиними крилами. _____ бога, буде до кого прихилиться. Що за люба дитина мій Карпо, _____, такий тихий, хоч у вухо бгай. Такий він був і маленьким: оце, було, покину в колисці, _____, вернуся, а він лежить — _____ . Мої сини неначе _____ на городі.

Довбиш і Довбишка слухали, слухали Кайдашиху, аж роти _____, а Кайдаша _____. Він усе ждав, щоб його жінка _____ рота та щоб хазяїн наливав по чарці. Червоний перець у горілці _____ його, неначе цяцька малу дитину, а жінка розпустила розмову на всю губу. Він не видержав.

— І годі тобі _____ дітьми. Хвалила ж сова своїх дітей, що нема кращих на світі, а яка ж там совина краса? — сказав Кайдаш.

— Авжеж, _____, то не гріх, — притакнула Довбишка й неначе підлила _____ в вогонь.

— Я не хвалю _____, але, коли правду сказати, то на всі Семигори немає таких хлопців, як мої. Що вже _____, слухняні, покірливі, то дай, боже, таких _____. Мого Лавріна, п р о ш е вас, хоч у пазуху сховай, а як іде селом, то дівчата аж _____.

Кайдашиха й сама _____, що перейшла міру. Карпо _____ не тільки її, але навіть батька, а покірним він не був навить _____.

Мотря напругла _____ й подала на стіл. Довбиш знов _____ гостей. Кайдашиха _____ вже по повній, не кривила рота й _____ не втирала хусточкою. Чарка частіше _____ стола. В плящі вже зостався на дні тільки _____. У Кайдаша і в його жінки _____. Вони встали з-за стола й почали _____, обнімаються та цілуваться. Кайдашиха спіткнулась _____.

— Дасть бог, поженимо дітей, то я для Карпа _____ хату через сіни, — сказав Кайдаш, виходячи за ворота. — В мене _____ не поле засіяно. Лаврін зостанеться _____, а Карпо житиме через сіни _____.

— О то добре, свату! Як _____, то помиряться, а як не схотять, то як схотять! — сказав Довбиш, _____ за ворота.

— Де вже, щоб мої сини та не помирились! На _____ нема таких _____ дітей, як мої сизопері орли! — хвалилась Кайдашиха, виходячи через ворота _____.

— Прощайте, _____! Спасибі вам _____ та за вашу ласкавість! — прощалась Кайдашиха, гукаючи за ворітьми.

ТЕКСТ

Довбишка гукнула на Мотрю. Мотря ввійшла в хату і стала коло порога. Мати загадала їй зібрати з **гличика** сметану та накришить сала. Сама хазяйка **накраяла** хліба, а хазяїн вніс з хижки бокату **пляшку горілки** і поставив на стіл. В горілці плавав червоний стручок перчиці, неначе тільки що вирваний на городі. Кайдаш глянув на перець, і в його **слинка** потекла.

Мотря поставила на стіл **полумисок** з сметаною й тарілку з шматочками сала. Кайдашиха **не зводила з Мотрі очей, ипи випитать** всю її душу. Її очі з м'якеньких стали зразу тверденькі. Брови насупились, а **осміх** злетів з **уст** і **ніби вилетів з хати**.

— Спасибі тобі, моє серце кохане, що ти нас вітаєш, — промовила Кайдашиха до Мотрі, і знову на її уста прилинув осміх, а з словами **неначе полилась патока з уст**.

Кайдашиха сіла, **згорнувши руки**, ніби тільки що запричастилася й прийшла з церкви.

Мотря підвела на будучу **свекруху** гострі очі й постерегла ту патоку своїм пронизуватим розумом. Той **солодкий медок** одразу не сподобався Мотрі.

Тим часом Довбишка звеліла дочці розкласти в челюстях трусок і **спрягти яєчню**. Мотря почала **поратись** коло печі. Хазяїн налив чарку перцівки. В Кайдаша натекло повний рот слини. Він **насилу здержався**.

Хазяїн підняв **чарку** вгору і почав приказувать:

"Даруй же, боже, нам щастя й здоров'я, а помершим пошли, господи, царство небесне. Поможі нам, боже, довести діло до кінця, а ти, дочко, будь щаслива й здорова. Як будеш **свекрові та свекрусі покірненька**, буде твоя голівонька веселенька".

Хазяїн випив усю чарку до самого дна, **щоб не зоставалось на сльози**, знов налив і подав Кайдашеві.

Кайдаш устав, приказав до чарки кілька слів і швидко вкинув у рот горілку. Хазяїн знову налив чарку і подав Кайдашисі. Кайдашиха взяла чарку і наговорила приказок живим і мертвим повнісіньку хату.

— Даруй же, боже, нам і нашим дітям вік довгий та щасливий, щоб ти, моя доню, була здорова, як вода, щоб цвіла довіку, як рожа, щоб ти закрасила мою хату, моя втіхо, як **зозуля** садочок, приголубила мою старість. Пошли тобі, боже, вік веселий, як рибі в морі.

— А що вже за своїх синів, то, їй-богу, **гріх** буде не хвалити їх. В мене два сини, **неначе два соколи**. Що вже що, а на старість прикриють мене орлиними крилами. Хвалити бога, буде до кого прихилиться. Що за люба дитина мій Карпо, такий слухняний, такий тихий, **хоч у вухо бгай**. Такий він був і маленьким: оце, було, покину в колисці, піду на город, вернуся, а він лежить — **ані писне**. Мої сини **неначе пахучі васильки на городі**.

Довбиш і Довбишка слухали, слухали Кайдашиху, аж роти пороззявляли, а Кайдаша брала **злість**. Він усе ждав, щоб його жінка хутчій стулила рота та

щоб хазяїн наливав по чарці. Червоний перець у горілці дражнив його, **неначе** **цяцька малу дитину**, а жінка **розпустила розмову на всю губу**. Він не видержав.

— І годі тобі **хвалитись** дітьми. Хвалила ж **сова** своїх дітей, що нема кращих на світі, а яка ж там совина краса? — сказав Кайдаш.

— Авжеж, що правда, то не гріх, — притакнула Довбишка й **неначе підлила масла в вогонь**.

— Я не хвалю своїх синів, але, коли правду сказати, то на всі Семигори немає таких хлопців, як мої. Що вже робочі, слухняні, **покірливі**, то дай, боже, таких дітей усякому. Мого Лавріна. **п р о ш е вас, хоч у пазуху сховай**, а як іде селом, то дівчата аж **перелази** ламають.

Кайдашиха й сама не вважала, що перейшла міру. Карпо зовсім не слухав не тільки її, але навіть батька, а покірним він не був навіть малим хлопцем.

Мотря напругла яєчні й подала на стіл. Довбиш знов почастивав гостей. Кайдашиха випивала вже по повній, не кривила рота й губів не втирала хусточкою. Чарка частіше пішла кругом стола. В пляшці вже zostався на дні тільки червоний стручок. У Кайдаша і в його жінки **посоловіли очі**. Вони встали з-за стола й почали прощатись, обніматься та цілуваться. Кайдашиха спіткнулась на порозі.

— Дасть бог, поженимо дітей, то я для Карпа прироблю хату через сіни, — сказав Кайдаш, виходячи за ворота. — В мене синами не поле засіяно. Лаврін зостанеться в моїй хаті, а Карпо житиме через сіни в противній хаті.

— О то добре, свату! Як **будуть шануватись**, то помиряться, а як не схотять, то як схотять! — сказав Довбиш, випроводжаючи сватів за ворота.

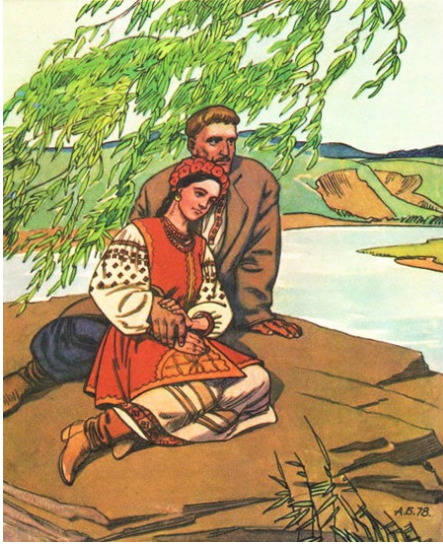
— Де вже, щоб мої сини та не помирились! На цілому світі нема таких слухняних дітей, як мої **сизопері орли**! — хвалилась Кайдашиха, виходячи через ворота на вулицю.

— Прощайте, зоставайтеся здорові! Спасибі вам за хліб, за сіль та за вашу ласкавість! — прощалась Кайдашиха, гукаючи за ворітьми.

ФРАГМЕНТ 3

ГЛАВА 5

(2.02.30 – 2.14.39)

1. Прочитайте слова, які ви почуєте в фрагменті. Перегляньте слова у словнику.

зелені святки

млин

запрягти воли

жито

торбина

харчи

гаються

верба

марево

скеля

обтесаний

обмальований, як цяцька

залюбки

заіграшки

грати в хрещика

веселки

борошно

червоніти

кісники

мак

сапа

гребля

милуватися

намисто

рівна, як струна

гнучка, як тополя

гарна, як червона калина

вії

гілка

низки перлів

засоромитися

не міг одірвати очей

горлиця

поглядаючи скося

хапатися

ляяти

щоб мати не лаяла

буряки

полоти

ховатися

плутати

смілка

дзвоники

засліпити очі

русалка

блискавка

липнуть очима

збліднути

тріпатися

попід тином

стрімати

убогий

2. Послухайте аудіофрагмент та виконайте тест.

A. Скажіть, чи відповідають змісту тексту наступні вислови:

1. Раз перед зеленими святками Кайдаш послав Лавріна до млина (так, ні).
2. Мелашка була схожа на велику квітку (так, ні).
3. Дівчина була дуже велика на зріст (так, ні).
5. Лаврін замилювався дівчиною (так, ні)
4. Дівчина пішла середнім шляхом, але Лаврін не повернув за нею (так, ні).

5. Сім'я Мелашки дуже багата (так, ні).

Б. Знайдіть правильний варіант

1. Лаврін їхав до млина а) поспішаючи
б) милуючись природою навколо
в) та спав
2. Лаврін зустрів Мелашку а) на млині
б) по дорозі на млин
в) повертаючи до дому
3. Лаврін а) вперше побачив дівчину
б) раніше знав її
в) раніше бачив у селі
4. Мелашка а) дозволила проводити себе до хати
б) не дозволила проводити себе до хати
в) дозволила проводити себе до краю села

В. Закінчите вислову відповідно до змісту тексту:

1. Лаврін запряг воли.... рушив з двора, виїхав з села й _____.
2. Молодий парубок сидів на возі і навіть _____.
3. Воли ліниво сунулись по дорозі. Лаврін дивився на річку _____.
4. Лаврін приїхав до млина, позносив з воза мішки, заїхав під верби, розпряг воли, поклав їм сіна, _____.
5. ...за Россю, коло скелі на долині, вкритій зеленим житом, _____.
6. Дівчина прийшла до Росі, стала на плискوماتому камені _____.
7. Дівчина була невелика на зріст, але _____, гнучка, як тополя, гарна, _____, довгообразна, повновида, _____.

8. Вона кинула очима на Лавріна, задивилась на його й _____.

9. Дівчина ішла попід самою зеленою стіною, висмикувала з жита сині волошки й затикала за вуха. Лаврін _____.

3. Прослухайте ще раз аудіофрагмент та додайте необхідні слова та вислів у речення. Перевірьте себе по тексту аудіофрагмента.

Частина 1

(2.02.30 2.05.18)

Раз перед зеленими святками Кайдаш послав Лавріна _____.
Лаврін запряг воли. Батько виніс з комори _____ й поклав на віз. Мати дала Лаврінові торбину з харчу.

— Їдь же, сину, до млина, та не гайся. Тепер в млині не завізно: млива там небагато. До вечора змелеш і _____.

Син рушив з двора, _____ понад Россю. Дорога йшла з гори та на гору, _____, над самою Россю. Млин був під самим Богуславом. Лаврін звернув _____ у глибоку долину і виїхав до річки.

Молодий парубок _____ і навіть не поганяв волів. Він _____ на річку, на зелені верби понад водою. Веселе _____ маревом над вербами, над водою, над камінням. Воли _____ по дорозі. Лаврін _____ і співав пісні.

За Россю, під високою скелею, блищав на сонці _____ млин, увесь обтесаний, обмальований, як цяцька, з покрівлею з дощок, _____ вікнами, з білими стовпами, навіть з ганком. Четверо коліс неначе залюбки та заіграшки _____ на ясному сонці й сипали бризками на всі боки. Вода гула на потоках, шуміла білою піною нижче од коліс, бризкала _____, в котрому неначе грали в хрещика _____.

Лаврін приїхав до млина, позносив з воза мішки, _____, розпріг воли, поклав їм сіна, _____. Виспавшись добре в холодку, він скупався в Росі, _____. Мірошник уже насипав _____ його мішки.

Надворі _____. Лаврін виніс на віз мішки і почав запрягати воли.

Не встиг він закласти заноза в ярмо і _____ за Рось: за Россю, коло скелі на долині, вкритій зеленим житом, _____ якась велика квітка.

"Де та квітка взялася на долині, та ще така здорова?" — подумав Лаврін.

Коли дивиться він — та червона квітка _____, поміж зеленими колосками. З-під квітки виринула з колосків голова _____ і неначе поплила _____. Лаврін углядив, що ту чорноволосу голову двічі оббивали _____ кісники, а за кісники були затикані цілі пучки _____. З жита _____ молода дівчина з сапою в руках. Лаврін _____ на неї й покинув запрягати другого вола.

ТЕКСТ

Раз перед зеленими святками Кайдаш послав Лавріна до млина. Лаврін **запріг воли**. Батько виніс з комори два мішки **жита** й поклав на віз. Мати дала Лаврінові **торбину з харчю**.

— Їдь же, сину, до млина, та **не гайся**. Тепер в млині не завізно: млива там небагато. До вечора змелеш і додому вернешся.

Син рушив з двора, виїхав з села й поїхав понад Россю. Дорога йшла з гори та на гору, з гори та на гору, над самою Россю. Млин був під самим Богуславом. Лаврін звернув на малий шлях у глибоку долину і виїхав до річки.

Молодий парубок сидів на возі і навіть не поганяв волів. Він задивився на річку, на зелені **верби** понад водою. Веселе сонце грало **маревом** над вербами, над водою, над камінням. Воли ліниво сунулись по дорозі. Лаврін дивився на річку і співав пісні.

За Россю, під високою **скелею**, блищав на сонці новий гарний панський млин, увесь **обтесаний, обмальований, як цяцька**, з покрівлею з дощок, з двома вікнами, з білими стовпами, навіть з ганком. Четверо коліс **неначе залюбки та заіграшки** крутились на ясному сонці й сипали бризками на всі боки. Вода гула на потоках, шуміла білою піною нижче од коліс, бризкала **ніби туманом**, в котрому **неначе грали в хрещика** маленькі **веселки**.

Лаврін приїхав до млина, позносив з воза мішки, заїхав під верби, розпріг воли, поклав їм сіна, а сам ліг спати. Виспавшись добре в холодку, він скупався в Росі, пополуднував і пішов у млин. Мірошник уже насипав **борошном** його мішки.

Надворі починало вечорити. Лаврін виніс на віз мішки і почав запрягати воли.

Не встиг він закласти заноза в ярмо і ненароком кинув очима за Рось: за Россю, коло скелі на долині, вкритій зеленим житом, **червоніла** якась велика квітка.

"Де та квітка взялася на долині, та ще така здорова?" — подумав Лаврін.

Коли дивиться він — та червона квітка ніби пливе межею, поміж зеленими колосками. З-під квітки виринула з колосків голова з чорними кісьми і неначе поплила понад колосками. Лаврін углядив, що ту чорноволосу голову двічі обвивали жовтогарячі **кісники**, а за кісники були затикані цілі пучки **червоного маку**. З жита ніби виплила молода дівчина з **сапою** в руках. Лаврін задивився на неї й покинув запрягати другого вола.

Частина 2

(2.05 18 – 2.08.24)

Дівчина прийшла до Росі, стала на плискوماتому камені й _____
ноги. Лаврін знехотя задивився _____.

Дівчина перейшла через греблю, ступила на місток на лотоках, сперлась на поренчата й задивилась не так на воду, _____. До неї з води виглянуло її лице, свіже, як ягода, _____. Дівчина милувалась собою та _____ на шії.

Лаврін стояв під вербою недалечка од дівчини й _____.
Сонце грало на червоному намисті, _____. Дівчина була невелика на зріст, але рівна, як струна, гнучка, як тополя, _____, довгообраза, повновида, з тонким носиком. Щоки, червоніли, як _____ яблучка, губи були _____, як калина. На чистому лобі були ніби намальовані веселі _____, густі-прегусті, як шовк.

Лаврін дивився на дівчину, як вона спустила на щоки _____, як вона потім повернулась боком, дивилась на воду, на скелі, як блищав її _____.

"Ой, гарна ж дівчина, як рай, мов червона рожа, повита барвінком!"— подумав Лаврін, _____.

Дівчина вирвала з верби гілку й кинула _____. Гілка сунулась по воді поволі, а далі ніби _____ і шубовснула під колесо. Дівчина засміялась і блиснула всіма білими зубами проти сонця, ніби _____. Вона кинула очима на Лавріна, задивилась на його _____, потім знялася з місця, шугнула зозулею проз Лавріна, _____ карими очима і повернула на шлях.

Лаврін почувив, що вона ніби _____, освітила густу тінь під вербою, неначе сонцем, і побігла на горку зіркою.

"І де ти, красо, вродилася! — подумав Лаврін. — З твоїми шовковими бровами; коли б ти була зозулею в гаю, то я тебе й _____".

Лаврін махнув батоном на воли і, замість того, щоб їхати додому через греблю, _____.

Дорога од млина розходилась _____. Кругом було дуже густо сіл, і Лаврінові дуже хотілось знати, _____. Дівчина пішла _____ шляхом. Лаврін повернув за нею. Він погнав воли й не міг _____ од тонкого стану, загорнутого в горсет, од тонкої загорілої шиї. По

обидва боки стояло _____, неначе дві зелені стіни. Дівчина ішла _____
_____ стіною, висмикувала з жита сині волошки й затикала за вуха.
Лаврін догнав її й _____ . 2.08.24

ТЕКСТ

Дівчина прийшла до Росі, стала на плисковатому камені й почала мити ноги. Лаврін знехотя задивився на її чорні брови.

Дівчина перейшла через **греблю**, ступила на місток на лотоках, сперлась на поренчата й задивилась не так на воду, як на свою вроду. До неї з води виглянуло її лице, свіже, як ягода, з чорними бровами. Дівчина **милувалась** собою та червоним **намистом** на шії.

Лаврін стояв під вербою недалечка од дівчини й дивився на неї. Сонце грало на червоному намисті, на рум'яних щоках. Дівчина була невелика на зріст, але **рівна, як струна, гнучка, як тополя, гарна, як червона калина**, довгообразна, повновида, з тонким носиком. Щоки, червоніли, як червонобокi яблучка, губи були повні та червоні, як калина. На чистому лобі були ніби намальовані веселі тонкі чорні брови, густі-прегусті, як шовк.

Лаврін дивився на дівчину, як вона спустила на щоки довгі чорні **вії**, як вона потім повернулась боком, дивилась на воду, на скелі, як блищав її чистий, рівний лоб.

"Ой, гарна ж дівчина, як рай, мов червона рожа, повита барвінком!"— подумав Лаврін, запрягаючи другого вола.

Дівчина вирвала з верби **гілку** й кинула далеко на воду. Гілка сунулась по воді поволі, а далі ніби побігла на потоки і шубовснула під колесо. Дівчина засміялась і блиснула всіма білими зубами проти сонця, ніби двома **низками перлів**. Вона кинула очима на Лавріна, задивилась на його й **засоромилась**, потім знялася з місця, шугнула зозулею проз Лавріна, блиснула на його карими очима і повернула на шлях.

Лаврін почувив, що вона ніби освітила всю його душу, освітила густу тінь під вербою, неначе сонцем, і побігла на горку зіркою.

"І де ти, красо, вродилася! — подумав Лаврін. — З твоїми шовковими бровами; коли б ти була зозулею в гаю, то я тебе й там упіймаю".

Лаврін махнув батоном на воли і, замість того, щоб їхати додому через греблю, повернув цабе на пригорок за дівчиною.

Дорога од млина розходилась на три шляхи. Кругом було дуже густо сіл, і Лаврінові дуже хотілось знати, з якого села та дівчина. Дівчина пішла середнім шляхом. Лаврін повернув за нею. Він погнав воли й не міг **одірвати очей** од тонкого стану, загорнутого в горсет, од тонкої загорілої шиї. По обидва боки стояло високе жито, неначе дві зелені стіни. Дівчина ішла попід самою зеленою стіною, висмикувала з жита сині волошки й затикала за вуха. Лаврін догнав її й порівнявся з нею.

Частина 3

(2.08.24 – 2.14.39)

Вона глянула на його своїми _____, і йому здалося, що на житі блиснули _____.

— Добри вечір тобі, дівчино! Чи далеко звідсіль до села? — спитав Лаврін.

— До _____ тобі треба? — спитала дівчина, і її голос _____, неначе в житі затуркотала горлиця.

— До того села, звідкіля ти сама, — сказав Лавріні.

— Не питай, бо _____, — сказала дівчина й осміхнулась.

Вона задивилася _____.

Лаврін сидів на возі, спустивши ноги на вїя, і _____ на воли.

"Який гарний парубок, хоч і білявий, які _____!" — подумала дівчина, _____ на Лавріна.

Дівчина пішла уперед.

Лаврін погнав воли за нею. Йому хотілось, щоб вона йшла як можна тихіше, як можна довше, щоб надивитись на неї.

— Чого це ти так _____? — спитав Лаврін.

— Щоб _____, — одказала дівчина.

— А де ж ти була?

— Панські _____ за Россю, а це йду додому, — сказала дівчина і вже _____ глянула на Лавріна. Вона пішла _____, розмовляючи з парубком.

— Та скажи-бо, дівчино, з якого ти села, чи з Бієвець, чи з Дешок?

— З _____, — сказала дівчина, — а тобі навіщо?

— А хіба не можна спитати? Як тебе звать?

— Мелашка. Оце, який ти цікавий!

— А як твого батька _____?

— Охрім Балаш. Може, хочеш знати, як і матір звать? — спитала дівчина й засміялась. — А ти сам бієвський?

— Ні, я _____. Мене звать Лаврін Кайдашенко.

— А чого ж ти їдеш з борошном не в Семигори, та в Бієвці?

— Та це мене батько послав... — сказав Лаврін та й не доказав.

Вузька дорога йшла _____ й прорізувала високе жито _____ лісу. На горі було видко лісок. Дорога _____ в лісок і знов зараз спускалася дуже круто в глибокий вузький яр, _____ густим лісом. Лаврін не поганяв волів: він забув _____, і _____ й тільки дивився на Мелашку.

В долині вже стояла під деревом густа тінь. Доріжка була _____, що зелене гілля вгорі сходилось докупи й _____. Старі дуби й граби стояли в тіні стовпами, а на противній горі верхи дерева ще горіли на червоному _____.

Мелашка йшла стежкою й _____ між високою смілкою та дзвониками. Її чорноволоса голова з маковим вінком _____ між високою травою на окопі, між синіми дзвониками та червоною смілкою.

Лаврін _____ з дівчини очей. Її краса так засліпила йому очі, так разом _____, що вона йому здавалась не дівчиною, а _____.

Мелашка заспівала пісні. Пішов гук по лісі і розлився по долині срібною луною.

"Нема в Семигорах ні однієї такої гарної дівчини", — подумав Лаврін. Він скочив з воза, кинув воли й _____ з Мелашкою. Дівчина _____ на його своїми очима, мов блискавкою, почервоніла й _____ очі вниз.

Густа тінь під зеленим гіллям розлила якісь чари. Мелашка здалась йому тепер _____. Червоний мак на голові зблід перед її красою.

— Скажи мені, Мелашко, де ти живеш? Покажи мені хату твого батька.

В Мелашки так _____, як птиця тріпається крилами в густому гіллі.

— Наша хата край села в яру, на Западинцях, — сказала вона дуже тихо й зовсім спустила вії на щоки.

Воли помалу плентались дорогою. Лаврін _____, і Мелашка мовчала.

В лісі було тихо, _____. Здавалось, ліс уже дрімав, засипав і тільки через сон дивився з гори освіченими верхами _____. На високому дубі, над самими головами парубка й дівчини, затріпала крилами якась _____. Вона _____ їх обох так, що вони аж кинулись.

— Мелашко! — промовив Лаврін тихим голосом. — Як побачив я тебе над водою, то неначе _____ погожої води напився.

Мелашка засоромилась і _____. Вона мовчала. Птиця на дереві _____, і знов у лісі стало тихо, як у хаті.

— Твоя краса, твої чорні брови неначе моє здоров'я. Як глянув я на тебе, то наче набрався здоров'я" — знов почав Лаврін.

По дорозі проти їх ішла якась молодиця, спускаючись з гори, Лаврін замовк.

Ліс кінчився на горі. За лісом _____, розкидане на горах та в глибоких ярах. Лаврін сів на віз. Мелашка _____ і пішла попід тином. Вони поминули церкву, знов спустились возвозом _____ й повернули в вузький, як рукав, яр. Лаврін поїхав за нею. Яр _____ гадюкою на всі боки. Хати були подекуди розкидані _____.

— Оце наші Западинці, а ондечки біліє наша хата! — сказала Мелашка, показуючи _____ під самою крутою горою в кінці вузької тісної долини.

Хата була третя од кінця й стояла край _____. Вона була мала, стара, аж похилилась _____. Коло хати стриміли хлівці та повітка. Було по всьому видно, що Балаш був _____.

— Мелашко, я прийду до тебе на вашу вулицю. Чи прийти, чи не треба? — спитав Лаврін.

— Приходь, — сказала Мелашка, — але поспішай додому, бо тебе батько лаятиме.

— А може, ти вийдеш _____, під ту вербу, де я стояв з волами. Однак завтра неділя. Я _____ в батька або прийду і батька не питаючись.

Мелашка йшла осторонь і мовчала. Вона думала.

— Чи прийдеш, Мелашко? Бо я прийду, хоч би мене батько _____.

— Прийду, — насилу почув Лаврін од неї _____.

ТЕКСТ

Вона глянула на його своїми темними очима, і йому здалося, що на житі блиснули дві зірки.

— Добри вечір тобі, дівчино! Чи далеко звідсіль до села? — спитав Лаврін.

— До якого села тобі треба? — спитала дівчина, і її голос рознісся, неначе в житі **затуркотала горлиця**.

— До того села, звідкіля ти сама, — сказав Лаврін.

— Не питай, бо швидко старий будеш, — сказала дівчина й осміхнулась. Вона задивилася на Лавріна.

Лаврін сидів на возі, спустивши ноги на війя, і махав батогом на воли.

"Який гарний парубок, хоч і білявий, які в його веселі очі!" — подумала дівчина, **поглядаючи скоса** на Лавріна.

Дівчина пішла уперед.

Лаврін погнав воли за нею. Йому хотілось, щоб вона йшла як можна тихіше, як можна довше, щоб надивитись на неї.

— Чого це ти так **хапаєшся**? — спитав Лаврін.

— Щоб **мати не лаяли**, — одказала дівчина.

— А де ж ти була?

— Панські **буряки полола** за Россю, а це йду додому, — сказала дівчина і вже сміливіше глянула на Лавріна. Вона пішла тихіше, розмовляючи з парубком.

— Та скажи-бо, дівчино, з якого ти села, чи з Бієвець, чи з Дешок?

— З Бієвець, — сказала дівчина, — а тобі навіщо?

— А хіба не можна спитати? Як тебе звать?

— Мелашка. Оце, який ти цікавий!

— А як твого батька прозивають?

— Охрім Балаш. Може, хочеш знати, як і матір звать? — спитала дівчина й засміялась. — А ти сам бієвський?

— Ні, я з Семигор. Мене звать Лаврін Кайдашенко.

— А чого ж ти їдеш з борошном не в Семигори, та в Бієвці?

— Та це мене батько послав... — сказав Лаврін та й не доказав.

Вузька дорога йшла на гору й прорізувала високе жито до самого лісу. На горі було видно лісок. Дорога **ховалась** в лісок і знов зараз спускалася дуже

круто в глибокий вузький яр, зарослий густим лісом. Лаврін не поганяв волів: він забув і про воли, і про мішки й тільки дивився на Мелашку.

В долині вже стояла під деревом густа тінь. Доріжка була така вузька, що зелене гілля вгорі сходилось до купи й закривало небо. Старі дуби й граби стояли в тіні стовпами, а на противній горі верхи дерева ще горіли на червоному вечірньому сонці.

Мелашка йшла стежкою й **плуталась** між високою **смілкою та дзвониками**. Її чорноволоса голова з маковим вінком здавалась квіткою між високою травою на окопі, між синіми дзвониками та червоною смілкою.

Лаврін не зводив з дівчини очей. Її краса **так засліпила йому очі**, так разом заманила серце, що вона йому здавалась не дівчиною, а **русалкою**.

Мелашка заспівала пісні. Пішов гук по лісі і розлився по долині срібною луною.

"Нема в Семигорах ні однієї такої гарної дівчини", — подумав Лаврін. Він скочив з воза, кинув воли й пішов стежкою поруч з Мелашкою. Дівчина **липнула** на його своїми очима, мов **блискавкою**, почервоніла й спустила очі вниз.

Густа тінь під зеленим гіллям розлила якісь чари. Мелашка здалась йому тепер вдвоє кращою. Червоний мак на голові **зблід** перед її красою.

— Скажи мені, Мелашко, де ти живеш? Покажи мені хату твого батька.

В Мелашки так закидалось серце, як птиця **тріпається** крилами в густому гіллі.

— Наша хата край села в яру, на Западинцях, — сказала вона дуже тихо й зовсім спустила вії на щоки.

Воли помалу плентались дорогою. Лаврін мовчав, і Мелашка мовчала.

В лісі було тихо, як у хаті. Здавалось, ліс уже дрімав, засипав і тільки через сон дивився з гори освіченими верхами на заходяче над Богуславом сонце. На високому дубі, над самими головами парубка й дівчини, затріпала крилами якась птиця. Вона злякалась їх обох так, що вони аж кинулись.

— Мелашко! — промовив Лаврін тихим голосом. — Як побачив я тебе над водою, то неначе з криниці погожої води напився.

Мелашка **засоромилась** і дивилась в землю. Вона мовчала. Птиця на дереві затихла, і знов у лісі стало тихо, як у хаті.

— Твоя краса, твої чорні брови неначе моє здоров'я. Як глянув я на тебе, то наче набрався здоров'я" — знов почав Лаврін.

По дорозі проти їх ішла якась молодиця, спускаючись з гори, Лаврін замовк.

Ліс кінчився на горі. За лісом починалось село, розкидане на горах та в глибоких ярах. Лаврін сів на віз. Мелашка одійшла набік і пішла **попід тином**. Вони поминули церкву, знов спустились возвозом з крутої гори й повернули в вузький, як рукав, яр. Лаврін поїхав за нею. Яр крутився **гадюкою** на всі боки. Хати були подекуди розкидані попід горами.

— Оце наші Западинці, а ондечки біліє наша хата! — сказала Мелашка, показуючи на одну маленьку хатину під самою крутою горою в кінці вузької тісної долини.

Хата була третя од кінця й стояла край вишневого садочка. Вона була мала, стара, аж похилилась набік. Коло хати **стриміли хлівці та повітка**. Було по всьому видно, що Балаш був чоловік **убогий**.

— Мелашко, я прийду до тебе на вашу вулицю. Чи прийти, чи не треба? — спитав Лаврін.

— Приходь, — сказала Мелашка, — але поспішай додому, бо тебе батько лаятиме.

— А може, ти вийдеш до млина надвечір, під ту вербу, де я стояв з волами. Однак завтра неділя. Я одпрошуся в батька або прийду і батька не питаючись.

Мелашка йшла осторонь і мовчала. Вона думала.

— Чи прийдеш, Мелашко? Бо я прийду, хоч би мене батько прив'язав.

— Прийду, — насилу почув Лаврін од неї тихе слово.

КЛЮЧИ

Фрагмент 1

2 А

1 так; 2 ні; 3 так; 4 ні; 5 так

2 Б

1 б); 2 а); 3 а); 4 а); 5 а)

Фрагмент 2

2 А

1 так; 2 ні; 3 так; 4 так; 5 ні; 6 так; 7 так

2 Б

1 а); 2 б); 3 б); 4 в)

Фрагмент 3

2 А

1 так; 2 так; 3 ні; 4 так; 5 ні

2 Б

1 б); 2 в); 3 а); 4 а)